

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Maria Aurelia Diaconu • Adrian Ilie Aichimoaie

ISTORIE

clasa a VI-a

CUPRINS

Recapitulare inițială.....	8
----------------------------	---

1 Călători și călătorii – Europa și Lumea Nouă 9

Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu	10
Marile descoperiri ale europenilor: drumuri și teritorii; consecințe asupra vieții oamenilor	14
Studiu de caz	19
Recapitulare	21
Evaluare.....	22

2 Geneza spiritului modern 23

Renașterea: geneza spiritului modern, umanismul	24
Studiu de caz: Leonardo da Vinci și Michelangelo Buonarroti	28
Studiu de caz: Niccolò Machiavelli.....	32
Studiu de caz: Giordano Bruno și Galileo Galilei.....	34
Studiu de caz: William Shakespeare	37
Reforma. Contrareforma	39
Studiu de caz: Barocul	42
Absolutismul.....	44
Studiu de caz: Soliman Magnificul.....	47
Studiu de caz: Ludovic al XIV-lea. Palatul de la Versailles.....	49
Studiu de caz: Petru cel Mare.....	51
Recapitulare	53
Evaluare.....	56

3 Spre o nouă societate 57

Revoluția glorioasă.....	58
Iluminismul - rațiune, drepturi, implicarea oamenilor în viața publică.....	61
Studiu de caz: Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Voltaire	64
Opinia publică. Viața cotidiană.....	67
Constituirea S.U.A. Declarația de Independență. Constituția	70
Revoluția franceză. De la supus la cetățean	74
Studiu de caz: Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului	78
Napoleon I și răspândirea ideilor revoluției franceze în Europa	80
Revoluția industrială. Impactul în viața oamenilor.....	85
Recapitulare	88
Evaluare.....	90

4 Secolul naționalităților 91

Statele moderne: revoluție și emancipare națională.....	92
Studiu de caz: 1848 în Europa.....	95
Studiu de caz: Românii și modernitatea.....	97
Studiu de caz: Formarea statelor naționale în secolul al XIX-lea: Germania	100
Epoca Victoriană. La Belle Époque	102
Recapitulare	106
Evaluare.....	108
Recapitulare finală.....	109
Evaluarea finală	111

Competențe generale:

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare învățării permanente

Competențe specifice

- 1.1. Localizarea în spațiu a lumii cunoscute în diferite perioade istorice
- 1.2. Utilizarea coordonatelor temporale referitoare la faptele și procesele istorice
- 2.1. Utilizarea adecvată a termenilor istorici/limbajului de specialitate în prezentarea unui fapt/proces istoric
- 2.2. Utilizarea gândirii critice în analiza surselor de informare
- 2.3. Identificarea elementelor de cauzalitate prezente în surse variate
- 3.1. Utilizarea dialogului intercultural
- 3.2. Asumarea cooperării în grupuri de învățare
- 3.3. Descrierea consecințelor deciziei și acțiunii umane
- 4.1. Utilizarea informațiilor cu ajutorul resurselor multimedia
- 4.2. Asumarea critică a unui set de valori recunoscute social

Recapitulare inițială

I. Plasează pe axa cronologică epocile istorice de mai jos:

II. Alcătuieste enunțuri care să exprime un adevăr istoric, folosind următorii termeni:

democrație, colonie, Acropola, Maraton, Sparta.

III. Stabilește corespondența între cele două coloane:

A

1. Piața centrală a unui oraș roman
2. Construcții destinate luptelor între gladiatori
3. Sisteme de conducte care aduceau apa
4. Monumente ridicate în cinstea victoriilor militare
5. Băi publice

B

- a. Terme
- b. Forul
- c. Colosseum
- d. Apeducte
- e. Arcuri de Triumf
- f. Arene

IV. Descrie în 3-5 rânduri o acțiune politică și una culturală realizată de conducătorii din Figura 1 și Figura 2:

Figura 1 - Alexandru Macedon (336-323 î. Hr.)

Figura 2 - Împăratul Traian (98-117 d. Hr.)

V. Scrie un text de 80-100 de cuvinte în care să prezinți Societatea medievală, pornind de la sursele de mai jos:

Sursa A

„Obligațiile reciproce dintre vasal și senior decurgeau, în esență, din îndatorirea de credință a vasalului față de senior și din îndatorirea de ocrotire a vasalului de către senior.”

Radu Manolescu, *Societatea Feudală în Europa Apuseană*

Sursa B

Figura 3 - Calendar cu scene din domeniul feudal

Călători și călătorii – Europa și Lumea Nouă

1

1.1., 1.2., 2.2., 3.2., 4.1.

Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu

Amintește-ți!

Încă din cele mai vechi timpuri, oamenii au călătorit pe apă și pe uscat în căutare de pământuri fertile, dar și pentru a face comerț. Curând, ei aveau să îmbine curiozitatea cu dorința de cunoaștere, ceea ce i-a împins mereu dincolo de linia orizontului.

„Fenicienii au fost primii care în antichitate au făcut primele călătorii geografice, care au dus la descoperirea de noi teritorii în bazinul Mării Mediterane în sudul și vestul Europei, precum și în nordul Africii. La fel ca și ei, vechii greci au înființat numeroase colonii, ajungând și în bazinul Mării Negre. Romanii au încheiat descoperirea Europei Occidentale, au cucerit Europa Centrală, inclusiv Dacia și au întreprins numeroase expediții în Africa de Nord, contra Cartaginei și Egiptului... În celălalt capăt al lumii, în Asia, chinezii călătoresc și descoperă ținuturile de la Câmpia Chinei de Est până în Asia Centrală, India și Indochina.“

Doina Giurgea, *Călători și călătorii celebre*

- 1 Menționează pe baza sursei, două cauze și două consecințe ale călătoriilor.
- 2 Precizează, din sursă, două popoare care au realizat călătorii de-a lungul istoriei.

Observă și descoperă!

- 1 Privește imaginea (Figura 1) și identifică două mijloace de transport.
- 2 **Lucreți în perechi.** Discutați despre beneficiile călătoriilor pentru oameni.

Figura 1 - Hartă reprezentând mijloace de călătorie

Informează-te!

Călătoria a reprezentat pentru omul medieval o necesitate politică, economică și religioasă. Din punct de vedere politic, suveranii călătoresc pentru a-și organiza și apăra teritoriile. Economic, se resimte tot mai mult nevoia de a întreține relații comerciale cu Orientul Îndepărtat, ale cărui produse sunt tot mai căutate de europeni. Sub aspect religios, pelerinajul și acțiunile **misionare** sunt o obligație morală atât a creștinilor, cât și a musulmanilor.

Pentru a putea călători, era nevoie de cunoștințe geografice și științifice, care să le permită să se orienteze în timp și spațiu, în siguranță.

Ce cunoștințe geografice aveau?

Cunoștințele geografice ale oamenilor s-au limitat multă vreme la Europa, Nordul Africii, Asia. În jurul anului 1000, vikingii, navigatori nordici, au explorat coastele Groenlandei și Islandei. Au ajuns chiar și pe țărmurile Canadei, dar negăsind nimic de folos, au făcut cale îtoarsă.

În 1271 are loc expediția în China a lui Marco Polo, negustor italian interesat de bogățiile Orientului. În drumul său vizitează India, Persia și teritoriile unde se află azi Afghanistan, traversând chiar și Deșertul Gobi. Pasionat de călătorii și explorări, intră în slujba conducătorului Chinei, Kubilai-Han. Călătoriile sale au fost consemnate în lucrarea *Cartea Minunilor*.

În prima jumătate a secolului al XIV-lea, Ibn Battuta, un credincios musulman din Maroc, a pornit în pelerinaj la Mecca, și a ajuns să călătorească aproape trei decenii, din China până în Peninsula Iberică. El devine astfel persoana din vremurile sale care a călătorit cel mai mult.

Ce cunoștințe științifice i-au sprijinit pe oameni în călătoriile lor?

Știința și tehnica au permis realizarea unor instrumente cu care oamenii să se orienteze în timp și spațiu, precum busola, astrolabul, portulanul.

Busola (Figura 2), o bucată de metal magnetizat care, suspendată liber, se orientează întotdeauna spre nord. Chinezii au folosit-o pentru a se deplasa prin deșert, astfel, ea a fost preluată ulterior de negustorii arabi și de cei europeni.

Astrolabul (Figura 3), instrument de origine greacă, care permitea orientarea în spațiu. Făcea posibilă măsurarea poziției stelelor și a înălțimii lor deasupra orizontului.

Portulanul (Figura 4), hărți ale țărmurilor, folosite în navigație în secolele XIII-XVI, cu informații despre istoria, geografia, situația politică și economică ale unei regiuni sau ale unui port.

Figura 2 - Busolă

Figura 3 - Astrolab

Figura 4 - Portulan

Figura 5 - Caravană de cămile alături de care călătorește Marco Polo

Figura 6 - Caravelă

În secolul al XV-lea, concepția geografului grec Ptolemeu privind forma **sferică** a Pământului revine în actualitate, prin intermediul unor învățați precum Paolo Toscanelli. În acest context dorința de cunoaștere și progres, dar și necesități de natură comercială, determină statele puternice ale Europei să finanțeze explorările geografice.

Cu ce călătoreau?

Pe uscat se deplasau cu **căruțe trase de animale** de povară sau **caravane** (Figura 5). Întotdeauna călătoreau în grupuri pentru a-și putea apăra viața și mărfurile pe care le transportau.

Pe mare călătoreau cu corăbii. În secolele XV-XVI se introduce **caravela** (Figura 6) – nava epocii marilor descoperiri geografice, proiectată pe șantierul naval de la Sagres, sub directa supraveghere a prințului portughez Henric Navigatorul. Caravelele aveau catarge cu pânze mobile ce valorificau forța vântului, putând atinge 22 Km/h. Erau de dimensiuni mici, ușor de manevrat, ideale pentru drumuri lungi.

IMPORTANT!

În jurul anului 1000, vikingii realizează prima traversare a Oceanului Atlantic cunoscută în istorie.

În secolele XIII-XIV călătoriile sunt tot mai numeroase. Dovadă sunt expedițiile unor exploratori ca venețianul Marco Polo și marocanul Ibn Battuta.

În prima jumătate a secolului al XIV-lea, prințul portughez Henric Navigatorul a inițiat expediții maritime, prin **cabotaj**, în vestul Africii.

Exersează!

I. Analizează harta și răspunde la următoarele cerințe.

- 1 Numește continentele reprezentate pe hartă (Figura 7).
- 2 Precizează două continente care lipsesc (Figura 7).

II. Alege varianta corectă.

- 1 La începutul Evului Mediu cunoștințele geografice ale europenilor s-au limitat la:
 - a) Nordul Africii și Asia;
 - b) Nordul Africii și Australia;
 - c) Asia și Australia.

Figura 7 - Harta lumii după Ptolemeu, secolul al II-lea, ediția Nicolaus Germanus, 1467

2 A scris *Cartea Minunilor* după ce a călătorit în China:

- a) Ibn Battuta;
- b) Marco Polo;
- c) Henric Navigatorul.

3 Corabia cu care se călătorea începând cu secolul al XIV-lea poartă numele de:

- a) triremă;
- b) caravelă;
- c) joncă.

4 Pentru a putea naviga pe lângă țărm, navigatorii utilizau:

- a) busola;
- b) astrolabul;
- c) portulanul.

III. Completează, în caiet, enunțurile de mai jos, astfel încât să fie corecte din punct de vedere istoric.

- 1 Instrumentul de origine arabă ce îi ajuta pe oameni să se orienteze calculând înălțimea stelelor se numește
- 2 În secolul XV este repusă în circulație concepția geografului Ptolemeu conform căreia Pământul este
- 3 În jurul anului 1000 au navigat pe țărmul Canadei și Groenlandei....

ISTORIC ÎN DEVENIRE!

„Pentru europeni, relatarea călătoriei lui Marco Polo a reprezentat în același timp un șoc și o provocare. În primul rând, a trebuit ca ei să se împace cu faptul că, în pofida presupusei superiorități a religiei creștine față de celelalte, modul de viață propriu nu era în nici un caz unicul, ci dimpotrivă, existau centre ale vieții spirituale care se bazau pe cu totul alte tipicuri de gândire. În același timp, Marco Polo a deschis perspectiva asupra comorilor Orientului, de care Europa fusese în mare parte separată din cauza imperiului islamic, și nu puteau să fie obținute decât pe un preț scump, prin intermediul comerțului arab.(...) Astfel începe propriu-zis, prin călătoria lui Marco Polo, epoca descoperirilor geografice ale Europei, propulsate vreme de multe secole de căutarea unei căi maritime spre Orientul Îndepărtat.“

Rainer Köthe, *Mari exploratori și călătoriile lor*

ȘTIAȚI CĂ...?

● **Harta cu navă**, document încifrat pe care este scris numele lui Marco Polo, reprezintă strâmtoarea Bering, care separă Siberia de Alaska? Această hartă ar putea dezvălui că Marco Polo nu a ajuns doar în Asia ci și în America.

1 Pornind de la această sursă, realizează un afiș în care să prezinți importanța călătoriei lui Marco Polo.

DICȚIONAR ISTORIC

- **Cabotaj** – navigație de-a lungul țărmurilor.
- **Sferic** – termenul folosit pentru descrierea formei rotunde a Pământului.
- **Caravane** – grup de oameni și de animale de povară (de obicei cămile), care străbat împreună un teritoriu.
- **Misionar** – persoană, de obicei călugăr sau preot, trimisă să răspândească creștinismul în țări cu altă religie dominantă.

Figura 8 - Document încifrat pe care este scris numele lui Marco Polo, reprezintă strâmtoarea Bering

Marile descoperiri ale europenilor: drumuri și teritorii; consecințe asupra vieții oamenilor

Amintește-ți!

„În cazul Genovei, un poem scris pe la sfârșitul secolului al XIII-lea ridică în slăvi frumusețea orașului, care era „plin de sus și până jos cu palazzi” și al cărui orizont era împodobit cu nenumărate turnuri. Sursa îmbogățirii orașului o constituia abundența de mărfuri venite din Răsărit – inclusiv blănuri de hermină, veveriță și alte piei de animale vâdate în stepă, precum și piper, ghimbir, mosc, mirodenii, **brocarturi**, catifea, țesături cu fir de aur, perle, giuvaiere și nestemate. Genova era bogată, spune mai departe autorul, datorită rețelei pe care o crease, servită de galerele și vasele sale: genovezii sunt acum răspândiți pe pământul întreg și întemeiază noi Genove oriunde ajung.“

Peter Frankopan, *Drumurile Mătăsi. O nouă istorie a lumii*, p. 196

„La sfârșitul secolului al XV-lea, aproape 2, 5 milioane de tone de condimente treceau prin portul Veneția, an de an, fiind vândute cu profituri frumoase prin alte părți, unde erau folosite în mâncăruri, doctorii și produse cosmetice.“

Peter Frankopan, *Drumurile Mătăsi O nouă istorie a lumii*, p. 214

- 1 Precizează două cauze și două consecințe ale dezvoltării Genovei.
- 2 Menționează trei beneficii ale mirodeniilor.

Observă și descoperă!

- 1 Observă harta (Figura 9), citește legenda și identifică cea mai lungă călătorie.
- 2 Descrie călătoria lui Vasco da Gama marcată pe hartă (Figura 9).

Legendă

Bartolomeu Diaz (1487 – 1488)
Cristofor Columb (1492 -1493)
John Cabot (1494)
Vasco da Gama (1497 – 1498)
Pedro Cabral (1500 – 1502)
Fernando Magellan (1519 – 1522)
Jacques Cartier (1534 – 1536)
Francis Drake (1577 – 1580)
Wilhelm Barents (1594 – 1597)
Teritorii neexplorate

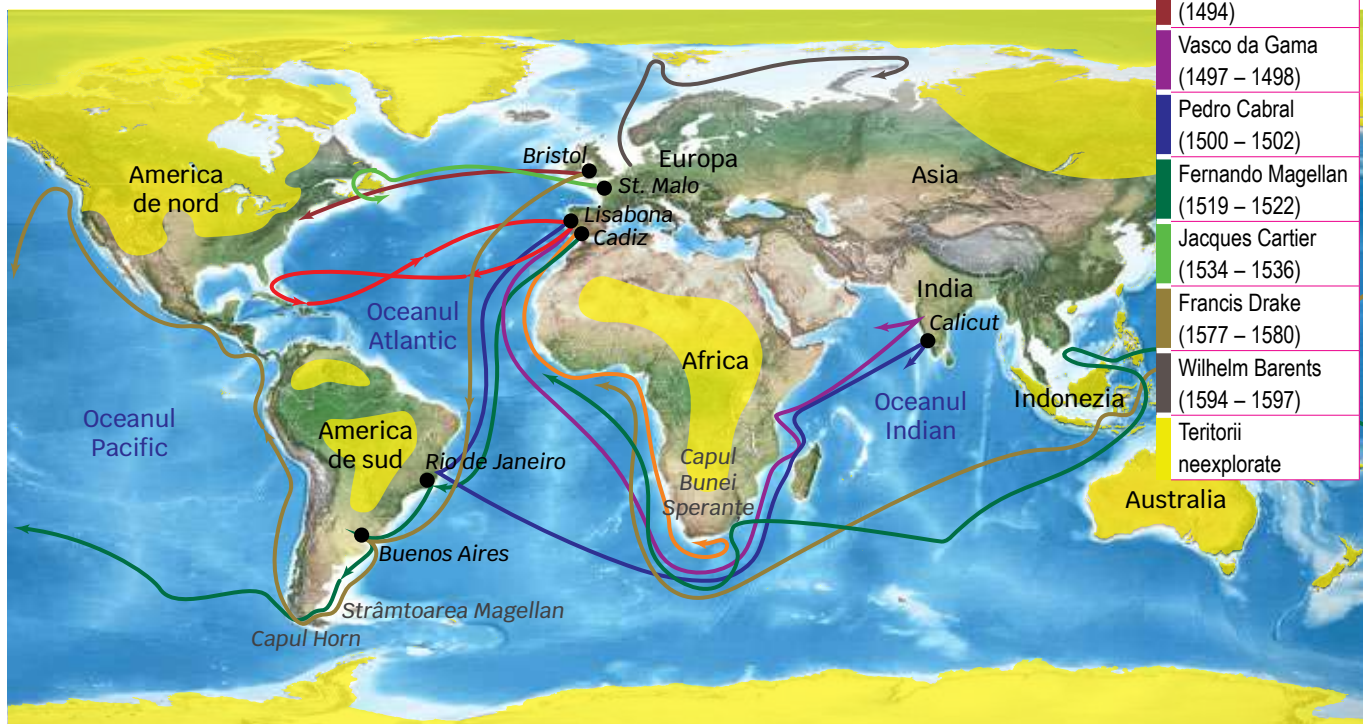

Figura 9 - Marile descoperiri geografice

Informează-te!

În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, țările din vestul și sudul Europei cunosc o perioadă de dezvoltare datorată intensificării activităților **manufacturiere**, comerciale și bancare. Piețele europene solicită tot mai multe produse orientale: metale prețioase, mirodenii și articole de lux. **Monopolul** comercial pentru aceste mărfuri era deținut de negustorii arabi și italieni (genovezi și venețieni). Otomanii au blocat legăturile europenilor cu Orientul, fapt ce i-a determinat pe europeni să-și lărgescă orizontul prin descoperirea unor noi drumuri comerciale, și a unor noi lumi.

Drumuri și teritorii

Primele expediții au fost organizate de portughezi, spanioli, englezi și francezi. Teritoriile cucerite au devenit colonii dependente politic și economic de țara mamă.

Expedițiile portugheze: Prințul Henric Navigatorul (*Figura 11*) a înființat o școală de navigație, unde au fost proiectate caravele care au permis portughezilor explorarea țărmului de vest al Africii pe care a supranumit-o Țara Aurului și a Sclavilor. Datorită acestor invenții navigatorii portughezi au descoperit arhipelagurile Canare și Azore. Drumul deschis de el este continuat de Bartolomeo Diaz, în 1488, care a traversat Capul Bunei Speranțe, cel mai sudic punct al Africii. Un deceniu mai târziu, Vasco da Gama (*Figura 10*) trece din Oceanul Atlantic în Oceanul Indian și ajunge în India, la Calicut. În 1500, Pedro Alvarez Cabral, un comandant militar care avea sarcina unei expediții în India, navighează spre vest și descoperă Brazilia.

Expedițiile spaniole: În 1492, Cristofor Columb (*Figura 12*) navighează spre sud-vest și ajunge în America Centrală, în insula San Salvador, din arhipelagul Bahamas. Este convins că a descoperit India, mult căutata țară a mirodeniilor. Ulterior Amerigo Vespucci își dă seama că teritoriul descoperit de Columb este o lume nouă, care va fi desemnată generic cu numele său, America.

Un alt navigator temerar este Fernando Magellan, care reușește să realizeze prima călătorie în jurul lumii, demonstrând că Pământul este sferic. El a descoperit în sudul Americii, o strâmtoare care astăzi îi poartă numele, care permite trecerea din Oceanul Atlantic în Oceanul Pacific.

Alte expediții: Englezul John Cabot (*Figura 13*) explorează țărmul de nord-est al continentului american, iar piratul Francis Drake (*Figura 14*), reușește să facă o a doua călătorie în jurul lumii. Francezul Jacques Cartier a organizat trei voiaje în Canada, și a intrat în istorie pentru descoperirea râului Sfântul Laurențiu (Saint Lawrence).

Consecințe asupra vieții oamenilor

Teritoriile descoperite au fost transformate în colonii de cuceritorii lor. Rivalitatea dintre Spania și Portugalia a determinat semnarea, în 1494, a Tratatului de la Tordesillas, care împărțea printr-o linie imaginară Oceanul Atlantic, și astfel, și posesiunile celor două state. Portughezii preluau partea de est, iar spaniolii partea de vest.

Figura 10 - Vasco Da Gama

Figura 11 - Henric Navigatorul

Figura 12 - Cristofor Columb

Figura 13 - John Cabot

Figura 14 – Francis Drake

După cucerirea Noii Lumi, europenii vor trece la exploatarea resurselor umane și materiale. Băștinașii vor fi convertiți la catolicism, și vor adopta stilul de viață impus de conchistadori. Vor fi aduse și aclimatizate în Europa noi plante: porumbul, cartoful, tomatele, tutunul etc., dar și păsări: curcanul. Axa comercială a lumii se mută în Oceanul Atlantic, care va fi împânzit de nave comerciale care vor transporta mari cantități de aur, argint, produse exotice, dar și sclavi.

IMPORTANT!

În secolul al XIV-lea, afirmarea puterii turcilor pune în pericol comerțul europenilor cu Orientul. Acest fapt determină expediții geografice de mare anvergură, care au dus la descoperiri importante: un nou drum spre India, descoperirea continentului american. Aceste descoperiri vor determina transformări politice, economice și sociale la nivelul întregii lumi.

Exersează!

1. Observă harta de mai jos:

- 1 Numește continentele care apar pe hartă (Figura 15).
- 2 Localizează pe hartă (Figura 15) Oceanul Pacific, Oceanul Atlantic și Oceanul Indian.
- 3 Ce informații istorice oferă imaginile care decorează harta (Figura 15)?

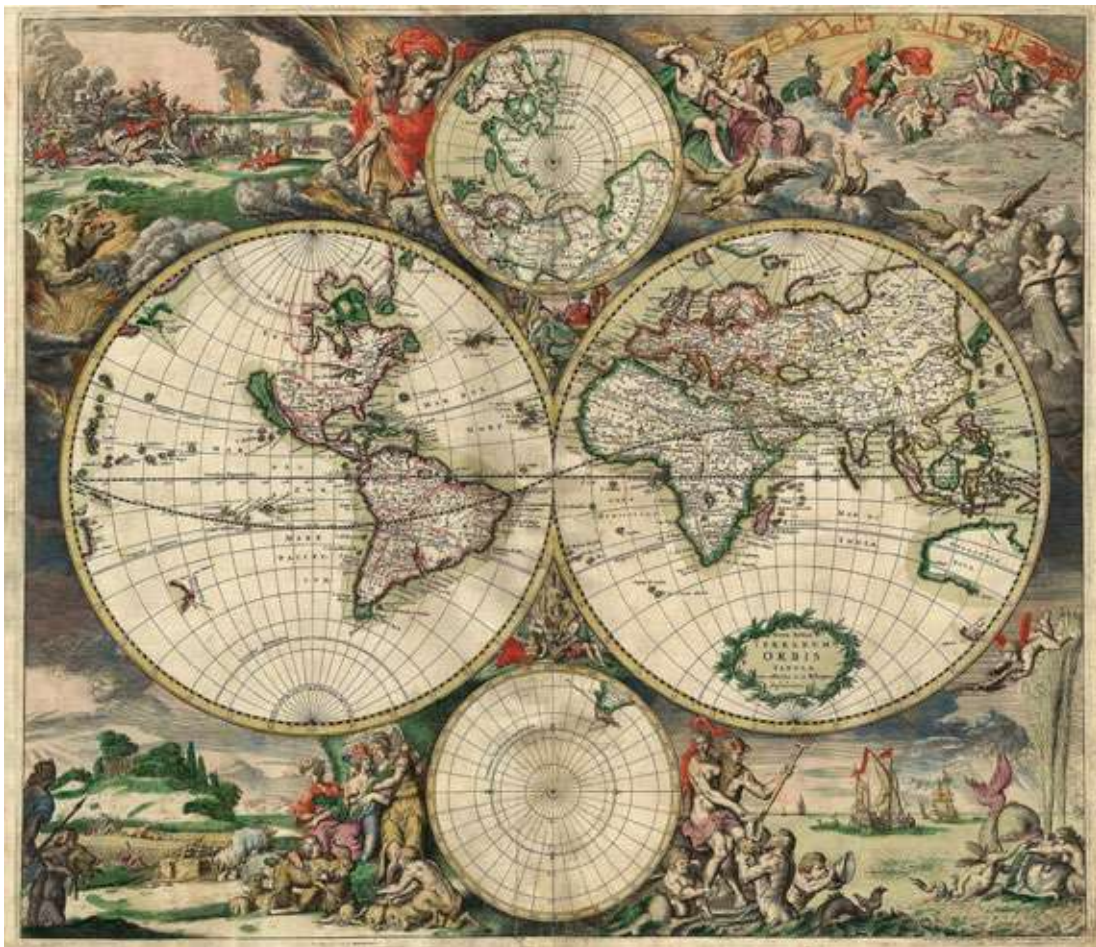

Figura 15 – Gerard van Schagen, Harta lumii cunoscute, 1689

II. Analizează următoarele surse:

Sursa A

„Fernando Magellan a descoperit o strâmtoare care duce către vest, între țărmul sud-american și arhipelagul din sud, ceea ce a permis flotei sale să ocolească apele agitate din sudul Capului Horn. El a numit-o *Strâmtoarea Tuturor Sfinților*, dar acum este cunoscută ca *Strâmtoarea Magellan*, după numele marelui navigator. Când navele au traversat strâmtoarea, marinarii au fost uimiți de priveliștea munților înzăpeziți de pe ambele părți. La nord se afla capătul sudic al Patagoniei, iar la sud arhipelagul pe care l-a numit „Țara de Foc” – Tierra del Fuego – din cauza focurilor aprinse de băștinași pe mal. După ce au traversat strâmtoarea, s-au văzut în fața unei mari întinderi de apă. În cinstea vântului liniștit și lin care i-a împins pe apă, Magellan a numit acest ocean Pacific.“

Simon Sebag Montefiore, *Titani ai istoriei. Giganții care ne-au modelat lumea*

Sursa B - Kaart van Vuurland, *Harta Țării de Foc și a Strâmtoării Magellan* (Figura 16)

1 Precizează două descoperiri atribuite exploratorului Fernando Magellan. 🗺️

Figura 16 - Harta Țării de Foc și a Strâmtoării Magellan, Kaart van Vuurland

2 Elaborează un text de 8-10 rânduri despre marile descoperiri geografice, utilizând termenii: Fernando Magellan, expediții, coroana spaniolă, strâmtoarea, Oceanul Pacific. Se punctează și introducerea, cuprinsul și încheierea.

ISTORIC ÎN DEVENIRE!

Citește sursa de mai jos:

„La 3 august 1492, Columb părăsi portul Palos cu trei caravele și 120 de oameni. După ce atinse Insulele Canare, se avântă în necunoscut. Împinse de un vânt favorabil, corăbiile mergeau atât de repede încât, în zorii zilei de 12 octombrie, marinarii zăriră la marginea orizontului o fâșie de pământ. Columb credea că se afla la marginea Cipangului (*Japoniei). În realitate, se afla în fața insulelor Bahama. Peste câteva zile el descoperi insula Cuba pe care o luă drept Cipangu, apoi Insula Haiti pe care, din cauza climei sale asemănătoare cu a Spaniei, o boteză Hispaniola. Toate aceste insule erau locuite de oameni bruni, aproape goi, dar împodobiți cu obiecte din aur. Convins că a ajuns în Indii, Columb i-a numit Indieni.“

Andrei Oțetea, *Renașterea și reforma*

1 Pornind de la această sursă și utilizând și alte resurse multimedia, realizează o fișă de personaj pentru Cristofor Columb, după modelul dat:

Nume, prenume	
Anii de viață/activitate	
Țara pe care o reprezintă	
Domeniul de activitate	
Evenimente la care a participat	
Fapte care l-au făcut remarcabil	

ȘTIAȚI CĂ...?

- Civilizațiile **amerindiene** făceau comerț pe bază de troc? Pentru a desemna valoarea unui schimb, aztecii raportau produsul la numărul boabelor de cacao.
- Primii cai au pătruns pe continentul american, în jurul anului 1519? Calul a schimbat radical cultura amerindienilor. Distanțele mari puteau fi parcurse mult mai ușor, aducând triburile în contact pentru căsătorii, comerț și război. În același timp, i-a ajutat să vâneze turmele de bivoli.

DICȚIONAR ISTORIC

- **Brocart** – țesătură de mătase de calitate superioară, înflorată sau ornamentată cu fire de aur ori de argint.
- **Amerindieni** – populații băștinașe din America, anterioare descoperirii continentului de către europeni.
- **Monopol** – dominație într-un domeniu economic; dreptul de a vinde/cumpăra singur o marfă.
- **Manufacturi** – ateliere în care produsele se realizează manual.